

ПРЕДМЕТ І МЕТОД МІКРОЕКОНОМІКИ

План

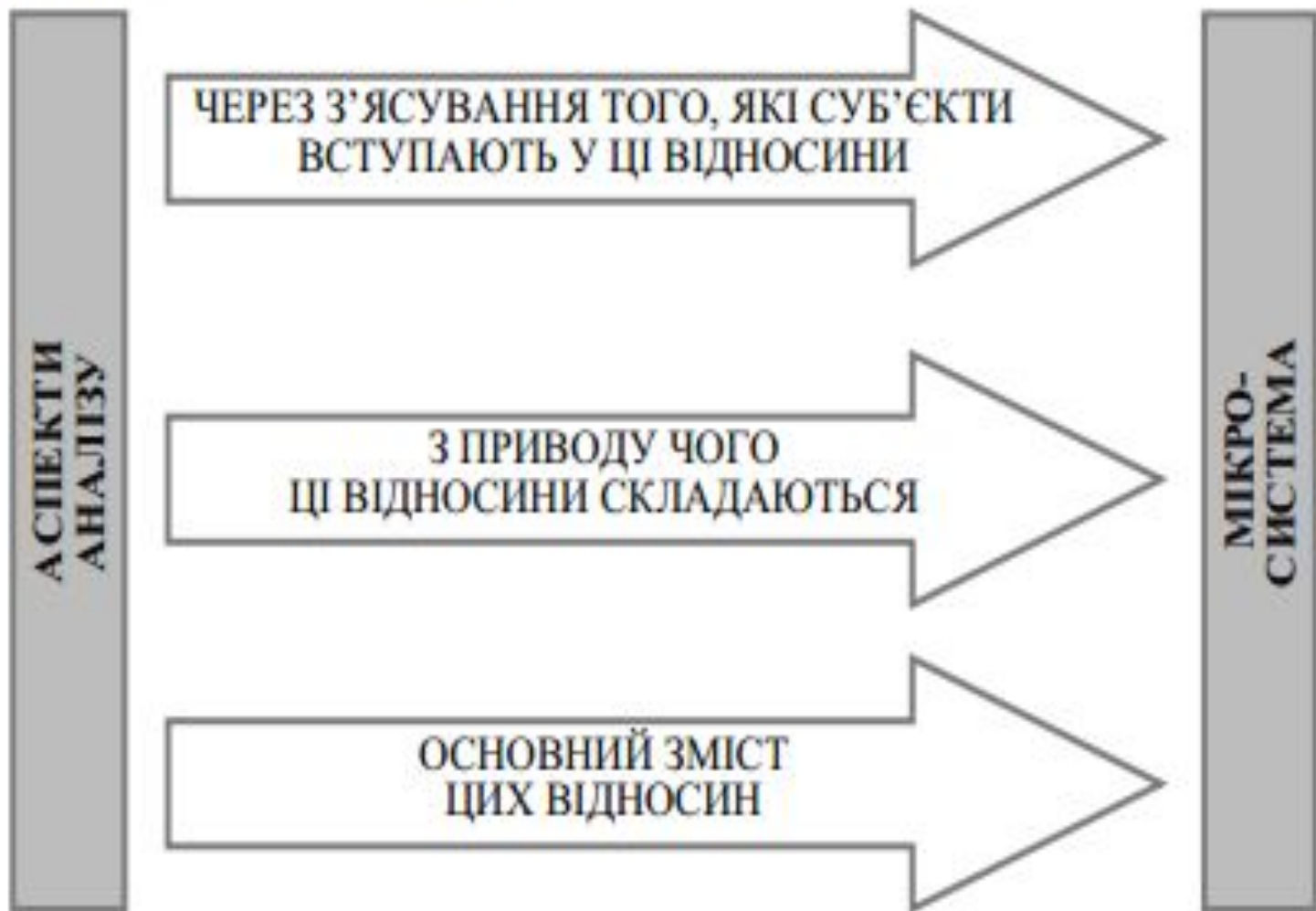
- 1. Місце мікроекономіки серед сучасних економічних дисциплін.**
- 2. Предмет і об'єкт мікроекономіки.**
- 3. Методологія мікроекономіки.**

ЕТАПИ ЕВОЛЮЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МІКРОЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

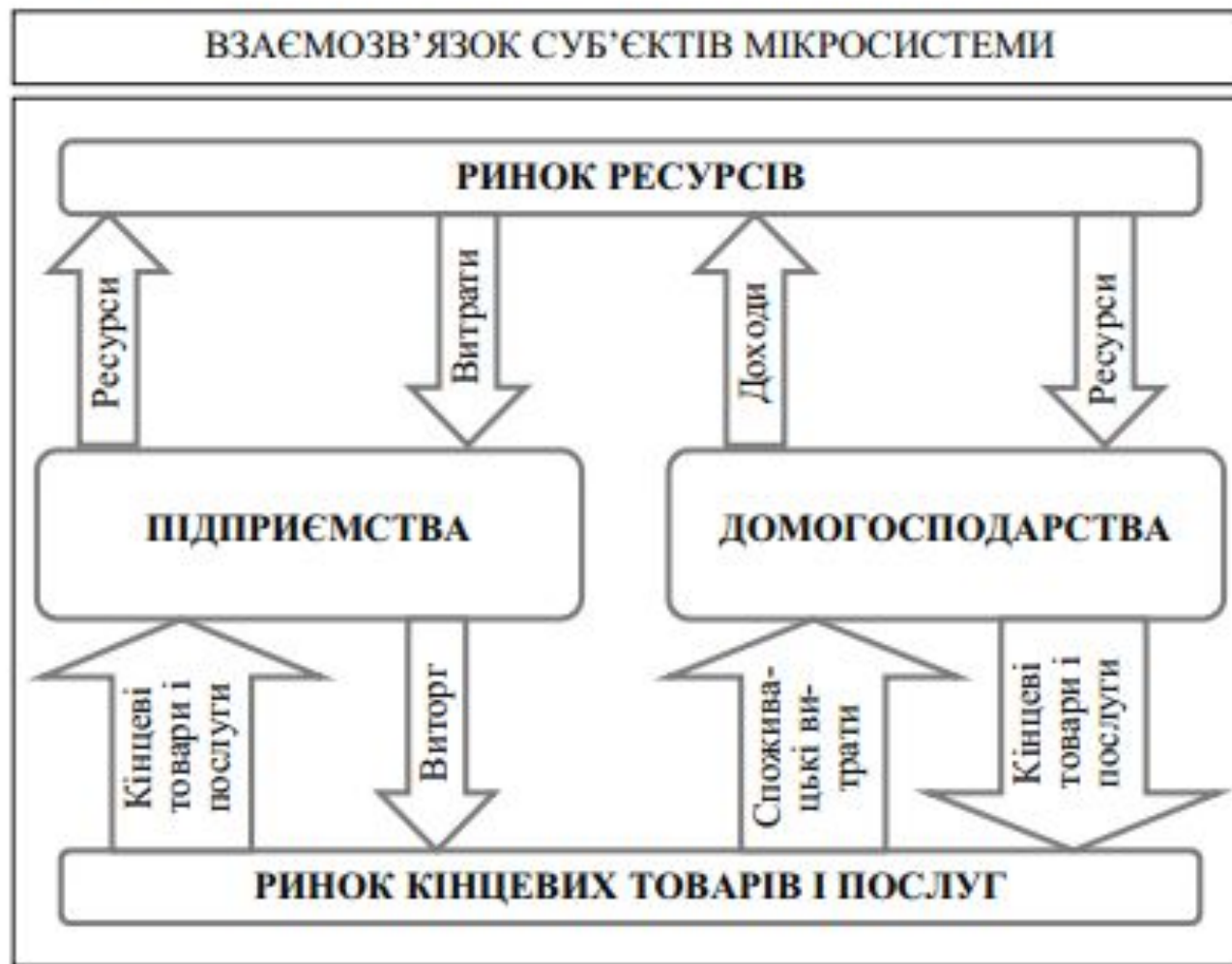
Етапи	Позиції часу	Найвідоміші представники	Досягнення
1845— 1890 рр.	Закладаються основи мікроекономіки, формуються основні методологічні принципи дослідження	Г. Госсен	Вперше використав психологічний фактор аналізу економічної поведінки суб'єктів і сформулював закони насичення потреб людини
		К. Менгер, Ф. Візер, Е. Бем-Баверк	Збагатили економічну науку відкриттям принципу граничної корисності й запропонували кількісний (кардиналістський) підхід до її визначення
		Дж. Б. Кларк	Порушив питання про необхідність визначення граничної корисності не лише щодо предметів споживання, а й факторів виробництва, модифікуючи теорію граничної корисності в теорію граничної продуктивності факторів виробництва
1890— 1933 рр.	Мікроекономіка виділяється в окрему галузь економічних досліджень на основі систематизації та узагальнення ідей пізньої класики, австрійської та американської шкіл	А. Маршалл	Запропонував компромісний варіант визначення ринкової ціни — граничною корисністю та витратами виробництва, сформулював закони попиту і пропозиції, вивчав мотиви поведінки окремих господарюючих суб'єктів
		С. Джевонс, Ф. Еджуорт, Л. Вальрас, В. Паретто	Вперше використали апарат математики як інструмент економічних досліджень і спробували описати ринок конкурентних товарів як замкнутої системи жорстких кількісних взаємозалежностей. Запропонували

Етапи	Позиції часу	Найвідоміші представники	Досягнення
			якісний (ординалістський підхід) до визначення граничної корисності та обґрунтували теорію загальної економічної рівноваги
1933 — до сьогодні	Мікроекономіка розвивається на власній основі і поповнюється основними відкриттями.	Є. Слуцький, Дж. Хікс, П. Самуельсон	Визначили основи ефекту доходу і ефекту заміщення
		Дж. Робінзон	Розробив теорію недосконалої конкуренції
		Е. Чемберлін	Розробив теорію монополістичної конкуренції
		Дж. Неш, О. Моргенлітерн, Дж. Фон Нейман	Заклали основи теорії ігор

Мікросистема — це система економічних відносин між господарюючими суб'єктами.

Об'єктами, з приводу яких складаються відносини у мікросистемі, є ресурси виробництва та його результати.

Об'єктом вивчення мікроекономіки є

економічна діяльність людей і що виникають у її ході загальні економічні проблеми, які вирішуються у відповідності з існуючими в державі інститутами та їх системами.

Предметом вивчення мікроекономіки є

прийняття економічними суб'єктами економічних рішень з приводу економічних благ в умовах обмежених ресурсів = економічний вибір

Економічні суб'єкти

- будь-які самостійно діючі в економіці одиниці (домогосподарства, підприємства тощо).
- економічні суб'єкти можуть займатися двома видами діяльності: 1) перетворенням одних об'єктів в інші (виробники), 2) їх використанням для власних потреб (споживачі).

Економічні блага

- будь-які предмети, як матеріальні так і нематеріальні, здатні задовольняти певні потреби споживача або бути використаними для досягнення відповідних цілей виробника
- існують в обмеженій кількості, тобто їх не вистачає на всіх

Економічні дії

- прийняття певних рішень економічним суб'єктом та їх подальше здійснення

СУБ'ЄКТИ МІКРОСИСТЕМИ

Домогосподарства — окрема людина або група людей (сім'я), які об'єднують свої доходи, мають спільну власність та разом приймають економічні рішення. З одного боку, вони є споживачами кінцевих товарів та носіями кінцевих потреб. З іншого боку, вони — власники ресурсів, які постачають для виробничих цілей

Підприємства (фірми) — будь-які господарюючі суб'єкти, що займаються виробничим споживанням ресурсів та виробляють товари чи послуги заради отримання прибутку. Основною метою діяльності є максимізація прибутку

Держава — сукупність органів влади, що є координатором і регулятором економічного життя, власник значної кількості підприємств, виробничих ресурсів

УМОВИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ МІКРОСИСТЕМИ

Рівноправне становище учасників. Ні продавець, ні покупець не повинні мати можливостей позаекономічного примусу контрагента до вступу у відносини обміну

Використання принципу економічного зиску як основного критерію доцільності вступу у ринковий зв'язок. Основні правила учасників обміну: 1) обмін має приносити зиск; 2) кожен намагається укласти угоду з максимальним зиском для себе; 3) краще здійснити угоду з меншим зиском, ніж взагалі відмовитися від неї

Повна економічна відповідальність учасників за свої дії. Економічний суб'єкт обирає контрагента без примусу, за власною волею, тому сам має відповідати за свій вибір

Проблема вибору

- **Проблема вибору** – це проблема, яка постає перед економічними суб'єктами внаслідок обмеженості ресурсів.
- **Вибір** – це компроміс, на який змушені йти економічні суб'єкти, щоб за умов обмежених ресурсів задовольнити якомога більше потреб.

Економічний вибір

вибір найкращого серед альтернативних варіантів, за якого досягається максимізація корисності в результаті використання обмежених ресурсів. Рациональність економічного вибору припускає аналіз вигоди та витрат.

економічний вибір

- В умовах обмеженості ресурсів проблему економічного вибору неможливо усунути, однак в різних економічних системах вона вирішується по-різному.
- Здійснюючи економічний вибір, раціональна людина мусить враховувати не тільки витрати, але й можливу економічну вигоду.

властивості ресурсів

- *Обмеженість.* У більшості випадків ресурси обмежені не абсолютно, а відносно: збільшення залучення певного ресурсу до виробництва може обійтися фірмі дорожче.
- *Взаємозамінність (субституційність).* Це означає, що одні ресурси можуть замінювати інші, але тільки до певної міри. Наприклад, людську працю завжди можна замінити капіталом (машинами), але витиснути людину як продуктивну силу взагалі з процесу виробництва неможливо.
- *Взаємодоповнюваність (компліментарність).* Ефективне використання кожного ресурсу можливе лише за певного співвідношення з іншими. Наприклад, кількість водіїв та відповідна кількість автомашин.

Специфічні методи мікроекономіки

Граничний аналіз – один з головних методів мікроекономіки – це аналіз прирістних величин, в якому всі фактори, за винятком досліджуваного, приймаються як незмінні, а вивчаються наслідки нескінченно малого приросту змінного фактору.

Специфічні методи мікроекономіки

- **функціональний аналіз.**
- У ході його здійснення в досліджуваному явищі виділяється характерна риса, яка нас цікавить, а потім розпочинається пошук факторів що на неї впливають. Після встановлення таких факторів визначається спосіб їх взаємодії з виділеною характеристикою, тобто функція.

Специфічні методи мікроекономіки

- **рівноважний підхід**
- Розглядаючи сталу динаміку економічних явищ, мікроекономіка намагається вивчити такий їхній стан, який характеризується відносною стабільністю, тобто рівновагою. Якщо при незначних змінах зовнішнього середовища ситуація докорінно змінюється, то така рівновага називається **нестійкою**. Якщо при виникненні таких зовнішніх змін у самій системі з'являються сили, що відроджують рівновагу, то вона називається **стійкою**.

Специфічні методи мікроекономіки

- Метод **статисти** передбачає порівняння різних рівноважних станів, при цьому перехід від однієї рівноваги до іншої залишається поза аналізом.
- Метод **динаміки**, навпаки, вимагає аналізу власне переходу від одного стану рівноваги до іншого.

функції

- Мікроекономіка виконує такі функції:
- Пояснення економічних явищ;
- Прогнозування поведінки економічних суб'єктів.
- Ці функції належать до позитивного аналізу
- Результати позитивного аналізу дозволяють визначити шляхи досягнення нормативних цілей.

Ефективність –

поняття, що характеризує співвідношення обсягу вироблених економічних благ (результатів) і кількості ресурсів (витрат):

- 1) виробництво даного обсягу благ із мінімальними витратами;*
- 2) виробництво максимального обсягу благ при даних ресурсах.*

Економічна ефективність –

це ситуація, в якій при наявних виробничих ресурсах і існуючому рівні знань неможливо виробити більшу кількість одного товару, не жертвуючи при цьому можливістю зробити певну кількість іншого товару.

Виробничі можливості – можливості суспільства з виробництва економічних благ при повному та ефективному використанню всіх існуючих ресурсів при даному рівні розвитку технології. Можливий випуск продукції характеризує крива виробничих можливостей.

Економічна модель

- **Економічна модель** – розумова конструкція, яка виражає окремі причинно-наслідкові зв'язки між по крайній мірі, двома економічними факторами якогось економічного явища.
- Модель конструюється за певними правилами і включає три елементи:
- *1) мету, 2) обмеження, 3) вибір рішення.*
- Основним завданням моделі є визначення *точки рівноваги* мікросистеми

Економічна модель

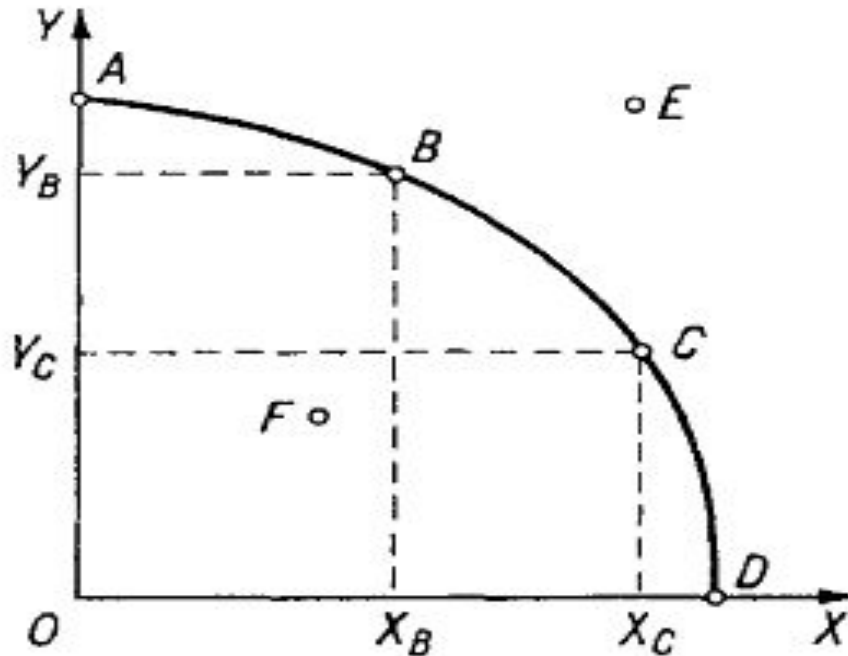
Економічне моделювання – це спрощений опис досліджуваної мікросистеми, який характеризує властивості, суттєві сторони певної структури.

За способами вираження розрізняють:

- вербальні (словесне описання),
- математичні (виражені формулами),
- графічні,
- табличні,
- комп'ютерні,
- змішані моделі.

Крива (межа) виробничих можливостей –

крива, що демонструє різні комбінації двох благ, що можуть бути вироблені в економіці при повному використанні даного обсягу ресурсів та за даного рівня розвитку техніки та технології

4 фундаментальні положення:

- 1) обмеженість ресурсів;
- 2) необхідність вибору;
- 3) існування витрат втраченої можливості;
- 4) збільшення витрат втраченої можливості.

Межа виробничих можливостей

- У ситуації обмеженості ресурсів нарощування виробництва одного блага можливе лише за рахунок скорочення виробництва іншого. Така ситуація вважається *ефективною*, оскільки забезпечує одержання найкращого результату від використання наявних ресурсів.
- Межа виробничих можливостей є опуклою спадною зі зростаючим в міру просування донизу кутом нахилу, що є проявом *закону зростання альтернативної вартості*, який діє внаслідок недосконалої взаємозамінюваності ресурсів.

Альтернативна вартість

- *Альтернативна вартість* – це кількість одного блага, якою необхідно пожертвувати заради одержання додаткової одиниці іншого блага.

Альтернативна вартість товару або послуги вартість, яка виміряється з точки зору втраченої можливості займатися найкращою з доступних альтернативних діяльностей, що вимагають того ж часу або тих же ресурсів

Сукупна (валова) виручка

- *Сукупна (валова) виручка* – грошові надходження від реалізації продукції:
 - $TR = P \cdot Q$,
- де P – ціна продукції,
- Q – кількість продукції.

виручка

- *Середня виручка (AR)* - це сукупна виручка із розрахунку на одиницю продукції
 - $AR = TR/Q.$
- *Гранична виручка (MR)* – приріст сукупної виручки при збільшенні виробництва на одну одиницю
 - $MR = \Delta TR / \Delta Q.$

ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА

- Загальні витрати факторів виробництва і грошові витрати, що здійснюються підприємством з метою виробництва продукції, називаються *витратами* виробництва.
- *Неявні витрати* – це ті витрати, що обумовлені використанням власних ресурсів підприємця (процент на власний капітал, підприємницькі здібності, заробітна плата підприємця, нормальний прибуток, інші).
- *Явні витрати* – це витрати на придбання необхідних факторів виробництва (витрати на обладнання, сировину, електроенергію, заробітну плату, інші).

витрати виробництва

- Виділяють *бухгалтерські* витрати (які включають лише фактичні (явні) витрати в грошовому виразі, підтверджені документально) та *економічні* витрати (включають, крім фактичних витрат на придбання ресурсів, ще й недоотриманий дохід (неявні) від найкращого потенційного можливого способу використання власних ресурсів (капіталу, грошових коштів)).

ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА

- У короткостроковому періоді витрати виробництва поділяють також на постійні і змінні.
- Функція вартості виробництва для короткострокового періоду має вигляд:

$$\bullet \quad TC = FC + VC(Q)$$

- де FC – *постійні витрати* - фіксована вартість, що не залежить від обсягу випуску (орендна плата, відсотки за кредит, амортизація, капітальний ремонт, податки, страхові внески, витрати на управління). Вони існують навіть тоді, коли продукція зовсім не виробляється
- $VC(Q)$ – *змінна вартість* (вартість сировини, паливно-мастильних матеріалів, витрати на електроенергію, оплату праці), вартість змінних ресурсів, що використовуються для виробництва заданого обсягу продукції, тому що ці витрати залежать від випуску продукції.

ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА

- *Середні витрати (АС)* – це обсяг сукупних витрат, що припадає на одиницю виробленої продукції:
 - $AC = TC/Q$.
- Відповідно визначаються показники *середньої змінної вартості (AVC)* і *середньої фіксованої вартості (AFC)*:
- $AVC = VC/Q$; $AFC = FC/Q$
- Середні сукупні витрати можна розрахувати як суму середніх постійних і середніх змінних витрат:
 - $AC = AFC + AVC = (FC + VC) / Q$.
- *Граничні витрати (МС)* – приріст сукупних витрат для виробництва додаткової одиниці продукції

Прибуток

- *Прибуток* – різниця між сумарною виручкою або сумарними надходженнями, які одержує фірма від продажу своєї продукції, і сумарними витратами, які несе фірма для того, щоб виробити цю продукцію.
 - $Pf = TR - TC$.
- Прибуток та інші показники, які рахуються на його основі характеризують рівень ефективності діяльності фірми.

Прибуток

- *Бухгалтерський прибуток* дорівнює різниці між виручкою фірми та явними (бухгалтерськими) витратами. Саме цей прибуток піддається бухгалтерському обліку, як правило використовується для розрахунку.
- *Економічний прибуток* розраховують як різницю між виручкою, яку отримала фірма, та економічними витратами. Як правило, він завжди менший від бухгалтерського прибутку на величину втрачених можливостей від ефективного використання власних ресурсів. Економічний прибуток розглядають як винагороду за ризик.
- *Граничний прибуток* показує на скільки зміниться прибуток виробника при зміні обсягу виробництва на одиницю (MPf).

- $MPf = \Delta Pf / \Delta Q$